

Mimarlık Eğitimi Üzerine Düşünceler:

1

Mimarlık kavramı yeniden tanımlamaya gerek duyulmayacak kadar evrenselleşmiştir. Belkide kavramı oluşturan öğelerde ülkelere özgü farklılıklar vardır, ancak kavramda ortak bir arakesitte bulunduğumuzu kabul edebiliriz. Mimarlık kavramını yeniden tanımlamaya çalışmakla işe başlamak Amerikayı yeniden keşfetmeye benzeyecektir. Amaç topluma, toplumun kaynaklarının rasyonel kullanımını ve toplumun kabul edebileceği bir mekan organizasyonunu yapmaktır ve tanım bunu içerecektir.

Mekani, yerleşmelerin biçimlendiği alan olarak tanımlayabildiğimiz gibi, tek hacimli sınırlı bir alan olarakta alabiliriz. Toplum mekanını oluşturan öğeler le, öğelerin tek tek söz konusu olduğu gibi, öğelerin kendi iç organizasyonlarıdamimarın uğraşı alanıdır. Ohalde mimarlık sadece güzel, işlevsel ve değer limitlerinin dışına çıkmayan bir yapı tasarımı ve inşası değildir sadece. Her ne kadar toplum mekanının düzenlenmesi ayrı bir disiplinsede (Planlama bilimi) mimarın bu bilgileri de yeterince edinmesi kaçınılmazdır.

Kısaca şu söylenebilirki mimarlık kavramı artık çevre kavramınıda içermektedir, ve belkide geleneksel 'mimarlık' tanımından bu boyutu ile daha ileri bir anlam taşımaktadır.

Mimarın eğitimi ise uzun süre tasarım ve yapı elemanları arasında, kişisel beceriye dayanan bir yaratıcılık öğretme ve geliştirme şeklinde kalmıştır. Çoğu kez mimar yaptığı yapının kullanımını kullanıcıya dikte ettirir durumda olmuştur, kullanıcı istekleri ön planda tutulmamıştır. Öyleki kullanılacak perdenin renginin bile belirlenmesini kendi görevi saymıştır mimarlardan bazıları kişi ve toplumdanda yaratılan ve sınırlandırılan bu mekana uyması istenmiştir.

Günümüzde toplumsal değişimler giderek hızlanmaktadır.Kapalı toplumlar hemen hemen yok denecek kadar azalmıştır.Kütle eğitimi,haberleşmesi ve etkileşimi yaygınlaşmıştır.Kültürler arası akım,bizlerden çok uzaklarda olup bitenleri bize gelişen tek aracılığı ile iletmektedir.Artık gözümüzü olaylara kapamaya,olaylara seyirci kalmaya olanak yoktur.Kendimizi istemesekde büyük ve etkili toplumsal hareketlerin içinde bulmaktayız ve bundan bizler kendimizi soyutlasak bile,hemen bizden sonraki nesilden bunu istemekte elimizde değildir.Görevimiz ileriye dönük çaba göstermek olduğuna göre bizlerde toplumun gerisinde kalamayız.Eğitimimiz zorunlu olarak bu yönde olacaktır.Bu koşullar altında kendimize özgü değerlerden ne kadarını korumalı ne kadarını değişime açık tutmalıyız,bunun cevaplanması ve araştırılması gerekir.

Gerek toplumda gerekse eğitim ve araştırma kurumlarındaki birikimsel bilgi ve teknolojinin karşılıklı olarak işletilmesi toplum-üniversite arası ilişkiler için gereklidir.Üniversitelerin kendi iç dünyalarını genişletmeleri dışa açılmaları,akademik çalışmaların sonuçların topluma getirilmesi,geçte olsa yerine getirilmesi gereken bir görevdir.

Konu mimarın eğitimi ve mimarlıkta yeni ufuklar olduğuna göre mimarlık eğitimi yapan kurumlar artık kendilerini yeniden değerlendirmeye ve eleştirmeye başlamalıdır.Değerlendirme ve eleştiri,ülkeler arası mimarlık eğitimi ve bilgi akımı bizim toplumumuzun değerlerinden neler götürmüştür, toplumumuza neler kazandırmıştır,bu çerçevede içinde işlevlerini yürüten eğitim kurumları halka açılabilmişlermidir ve ne kadar

gibi sorunlara cevap verebilecek yönde olmalıdır. Yoksa, örneğin, kuruluşlarından bu yana öğretim programları şu yönde iken, değişikliklerle bu yönde gelişti ve sonuç olarak şu kadar yeni dersler ilave edildiği şeklindeki bir değerlendirme yanlış olur kanısındayım. İlave edilen ders ve konuları gerçek ihtiyaç sonucudur. uygulamaya hemen dönmüştür, mimarlık kavramına ne kazandırmıştır, öğrenci bunlardan ne gibi yararlar sağlayabilmiştir, bunların cevaplanması gerekir. Sun'ikürsü ve ders bölümlenmeleri gelişmenin ölçüsü olamazlar.

O halde:

1. Üniversiteler toplumu iyi izlemeli ve onun istek ve eğilimlerini değerlendirmelidirler.

2. Üniversiteler, görevleri gereği, ileri bilim ve teknolojinin sonuçlarını topluma aktarmalıdır.

3. Toplumun ileri bilim ve teknolojiye tepkileri izlenmeli ve değerlendirilmelidir.

4. Bu yolla toplum istekleri ile bilim ve teknolojinin uyumunu sağlayacak bir öğretim sistemi geliştirilmelidir.

Şurası unutulmamalıdır ki bilim ve teknoloji den anladığımız (Çıkardığımız anlam) insan ve toplum bilimleri ile temel bilimlerdir, ve uğraşı alanında bir yandan insan davranış ve tepkilerinin izlenmesi, öte yandan teknik buluşların yine insana yarar sağlayıcı biçimde geliştirilme çabalarıdır.

Mimarlık her şeyden önce insana hitap eden, onun tepkilerinin en aza indirildiği bir mekanın oluşturulması çabasıdır. Bilim ve teknik burada çeşitli ölçme metodları ve gelenekselden çağdaş yapı malzemesinin ve bileşenlerinin ve donatımının üretimi ve kullanımı şeklinde mekan yaratma ve organize etmede mimar için birer yol göstericidir. Sadece bilim ve teknolojinin kurallarına ve ürünlerine bağlı kalınarak katı mühendislik anlayışı ile biçimlendirilen mekanlar kişinin ve toplumun isteyerek kabul edeceği ona uyum göstereceği bir ortam değildirler.

Bu açıklamalardan sonra mimarlık eğitiminin nasıl olması ve öğretim programlarının genel çizgileri üzerinde durabiliriz. Önce şunu açıklığa kavuşturmalıyız. Mimarlık eğitiminde süre ne olmalıdır?. Eğer bu süre uygulamanın ortaya koyduğu bir limit değilse genel bir politika sonucu ise ve dört yılla sınırlanmışsa programı buna göre düzenlemek zorunluğudur. Buna göre:

A-1. Dört yıllık eğitimin ilk iki yılı humanistik bilgiler ve genel mühendislik bilgilerinin öğretilmesine ayrılmalı

2. Yine bu sürede yetenek geliştirici dersler verilmelidir.

3. Aynı zamanda mimarı kavramlarla ilgili ve son iki yıldaki çalışmalara baz olacak dersler verilmeli.

B-1. Son iki yılda ileri mimarı tasarım yöntemleri ve çeşitli sorunları ve çeşitli planlaması, şehircilik ilkeleri öğretilmeli.

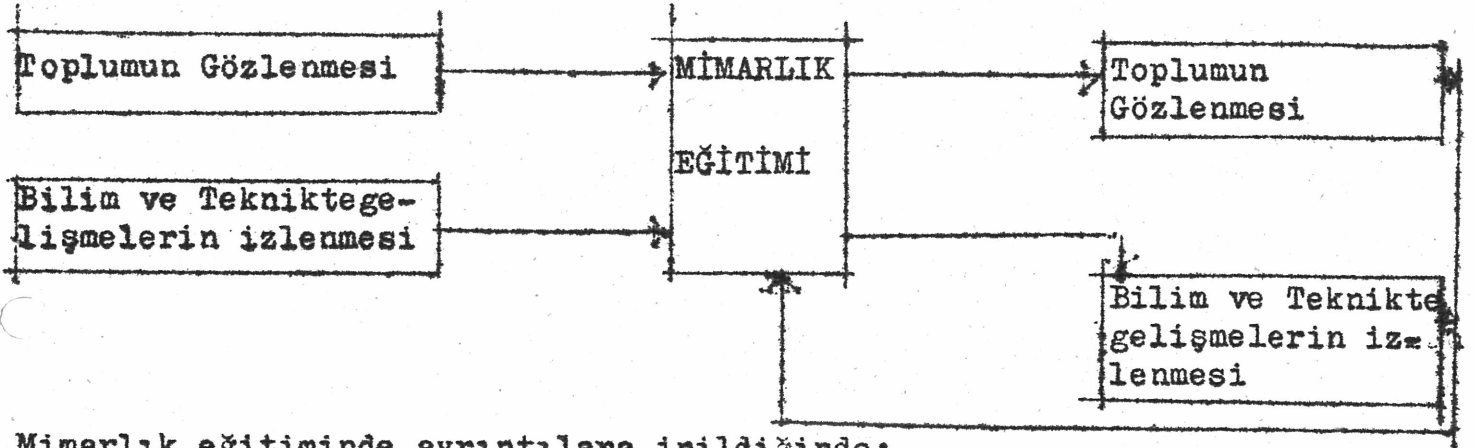
2. Yine bu sürede ileri sütrüktür tasarımı ve yapı üretimi metadları genel olarak öğretilmelidir.

C- Lisans üstü eğitimi ise daha çok ihtisaslamayı sağlayacak şekilde ve konularında hem güncel sorunların çözümü, hemde ileri tasarım ve sütrüktür araştırmaları, planlama bilimi ve yapı bileşenleri üretimi konularında olmalı bilir. Her iki aşamada programlarda esneklik sağlanmalı, ihtiyaç duyulan konular programa alınmalı veya çıkartılmalıdır. Bu yolla güncel toplum sorunlarıyla ilgilenererek topluma yaklaşma olanakları sağlanmış olur. Örneğin yönsel özellikleri olan yapı malzemesi araştırması, şehircel problemlere eğilme vb. gibi konularda Üniversite-toplum ilişkileri bir düzene girmiş olur.

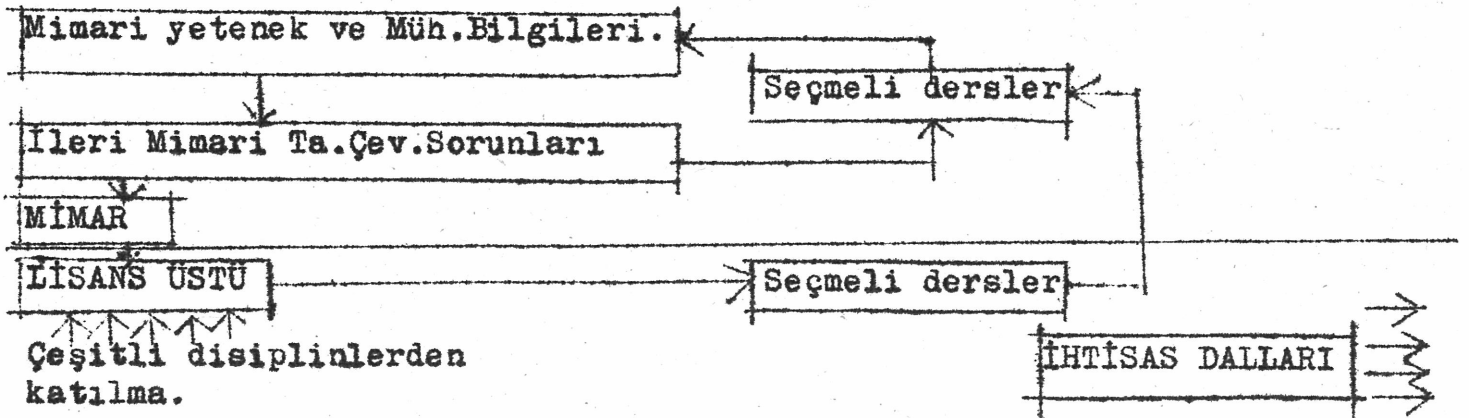
Topluma açılmanın bir yoluda hizmet eden yöneticileri ve teknokratları kısa süreli kurslarla eğitime, onlara bilgilerinin yenileme olanağı yaratma olabilir. Bilhassa şehir yönetimi konularında eğitim imkanlarının yaratılması, kaynakları az olan mahalli idarelerin kadrolarının uygulama sorunları konularında yetiştirilmelerinde yardımcı olur kanısındayım. Şehir idaresiyle anlatılmak istenen merkezi idarenin görevlerinden farklı bir yaklaşımdır. Yine eğitimin her iki aşamasında geçmeli konular üzerinde çalışılmalı ve bulgular her iki aşama için kullanılmalıdır. Böylece hem öğrenci hem de öğretim üyeleri daha bağımsız çalışma olanakları bulmuş olurlar ki buda akademik gelişme için kaçınılmazdır.

Burada bir başka sorunla karşılaşmaktayız. Mimarlık eğitiminden söz ederken bölümümüzde sınırlı, aynı zamanda dinamik bir kadro ile saptacak bir programın yürütülmesi söz konusudur. Programların jirit oluşu, zamanla gelişme ve değişme olanaklarının sağlanmaması eğitimde bizi yine statik bir duruma iter, yani uzun yıllar aynı programın uygulanması zorunluluğu ile karşılaşılabilir. Oysa öğretim üyesinin de sürekli eğitimi ve gelişmesi gerekmektedir. Bilim dallarında (zorunluluk olmadığı sürece) aynı konuda ihtisaslaşmalarda tekrardan kaçınılmalıdır. Aksi halde bizim gibi kadrosu sınırlı bir kurumda potansiyelimizi gereği gibi kullanmama gibi bir duruma düşebiliriz. Eğitimde ihtisas alanları bölüm stratejisi içinde ele alınmalıdır. Burada bölüm için bir strateji saptanmasını gerektirmektedir.

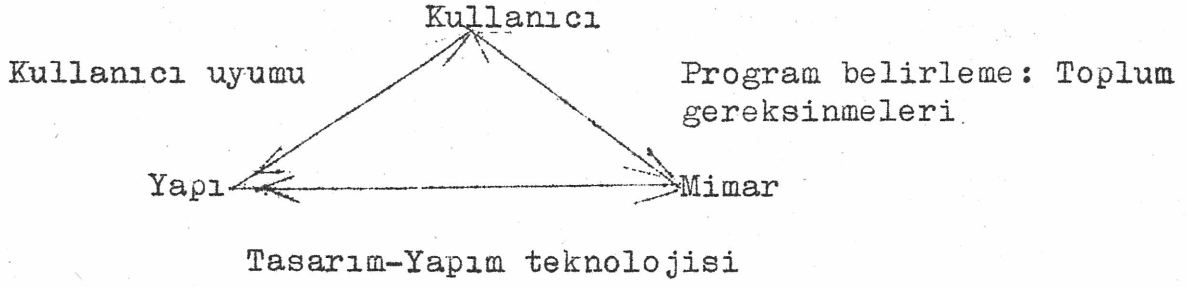
Buraya kadar söylediklerimizi şöyle bir şema içinde ifade edebiliriz.

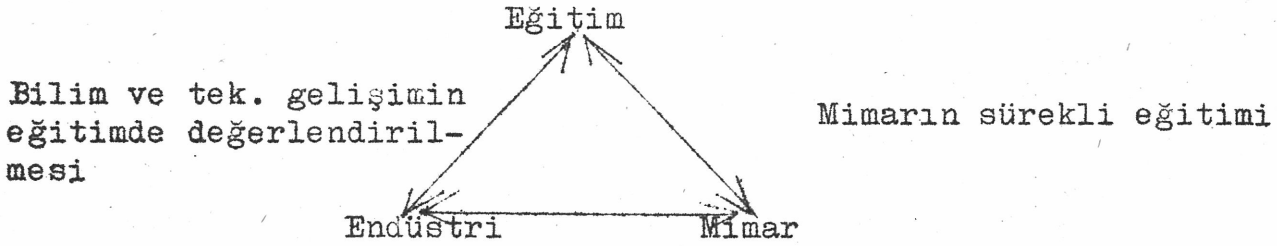
Mimarlık eğitiminde ayrıntılara inildiğinde:

Mimarlık eğitimde sözü edilen üç ögeyi çok sözü edilen üçgenle tekrar açıklamakta yarar görüyorum.

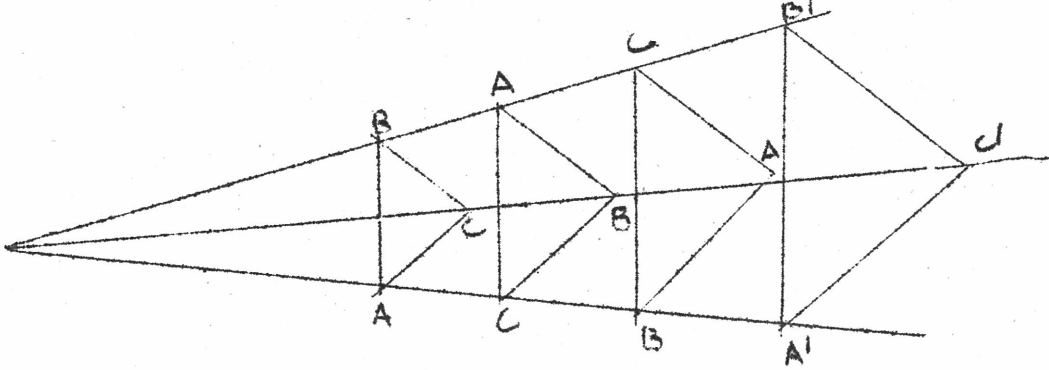
Aynı üçgeni endüstrileşme süresi içinde şöylede ifade edebiliriz.

Bilim ve teknikte yenilik ve toplum yararına sunma

Her iki üçgende tanımlı aynı kalan 'mimar'dır. Yapı, endüstrileşmenin getirdiği ürünlerle sıkı ilişki içine girmekte, Kullanıcı-eğitim ilişkilerinde aynı zamanda kullanıcının çeşitli yollarla eğitiminin sürdürüleceğini varsaymaktadır.

İleriye dönük bir eğitimde, üçgenin öğelerinin zaman boyutu içinde rotasyonu söz konusudur: Bununla şöyle ifade etmek mümkündür.

Bu tür rotasyonla her üç ögenin zaman içinde yer değiştireceğini, karşılıklı etkileşim içinde olacaklarını: yani karşılıklı olarak bilim-teknik-toplum-mimar ilişkisinin artan ve dönüşen bir sistemin içine gireceğini ve böylece sürekli eğitimin sağlanacağına inanıyorum. Sonuçta mimar-endüstri (bilim ve teknik) ilişkisinin sürekli bir biçimde topluma aktarılması olasılığı sağlanacaktır. Önerdiğimiz Üniversite-toplum ilişkilerinin böylece sağlanacağına inanıyorum.

Böyle bir sistemin ayrıntılı biçimde açılımı konusunda Üstün Alçaç'ın önerilerine bazı ilavelerle katılmaktayım, ve daha ayrıntıya da çok tekrar edildiği için burada değinmeyeceğim.

Erdem Aksoy'un büyük kent dışı Üniversitelerinin görevleri konusundaki önerileride paylaşmamak elde değil, ancak büyük kent üniversitelerinden

ümitsizliğe kapılmasında değerlendirmekte güçlük çekiyorum, çünkü o üniversitelerde başka işlevler yüklenmektedirler, Üniversitelerin toplum kalkınmasına katkıları başka değişik koşullarda sürecektir. Sanayileşmemiş bir ortamda kurulan Üniversitemiz bu ortamın sorunlarına eğilimlidir, ama bu demek değildir ki sanayileşme sorunları bu ortamda yoktur; yakında olacaktır. Bölgemiz 'Endüstriyel Kır' görünümüne gitmektedir ve sorunların uzun süre ikili olacaktır, şemalarda kurulmak istenen ilişkilerde bu ikilemi içerecektir.

SONUÇ :

A-1. Eğitimde aşama göstermek için mevcut eğitim sistemimiz gözden geçirilmelidir.

2. Olanak varsa, mimarlık uygulaması yapan ve yönetici mimarların karşılaştıkları ve eksikliğini duydukları bilgi ile -tişimi konuları araştırmalı.

3. Mahalli yöneticilerin Mimardan ne bekledikleri araştırılmalı.

4. Mimarlık eğitimi yapan kurumların ileri mimarlık eğitimi için önerileri öğrenilmeli. Bu konular uzun dönemli strateji saptanması için yol gösterici olacaktır.

B-1. Bilim dalı gurupları kendi içlerinde daha serbest hareket etmeli ve eğitimin ilk kademesinde temel ve genel bilgileri vermelidirler. 2. Oratık proje uygulaması mimarlık eğitiminde ileri bir aşama olarak değerlendirilmelidir. Ancak bilim dallarının uygulamaya katılmaları halen öğrencilerin yapmakla yükümlü olduğu tasarım çalışmalarının adedini (mimarî tasarım gurubunca yaptırılan projeler) azaltarak, bilim dalı guruplarında tasarım yaptırma yolları aramalı.

3. Mevcut eğitim programımızda bazı derslerin yerleri ileri yıllara yada öne alınarak tasarım aşamasında daha yararlı hale getirilmeli

4. Uygulamalı derslerde vize yerine başarı sistemi getirilmeli ve vizesizlikten doğan sorunlara çözüm getirilmeli.

5. Yönetmenliklere aykırı değilse sınavlar yerine yıl içi çalışmaları için başarı verilmeli.

Genel bir değerlendirme yapabilmek için eğitim/araştırması seminerlerin de tartışılan bildiriler ve serbest konuşmalar özetlenerek önümüzdeki ders yılı başında temel ilkeler saptanmalı ve kısa dönemde deneme uygulamasına geçilmeli.

Şinasi AYDEMİR

Ass.Y.Mimar-Şehirci, M.Sc.